

Ἄντωνίου Ρωμαίου
Ἱερομονάχου

Μαθητεία στόν Σταυρό

Ἐν πλῶ

© Ίερομόναχος Ἀντώνιος Ρωμαῖος
& Ἐκδόσεις Ἐν πλῶ
Κολοκοτρώνη 49, Ἀθήνα 105 60
Τηλ.: 210 3226343 - Fax: 210 3221238
e-mail: info@enploeditions.gr
www.enploeditions.gr
facebook.com/enploeditions.gr

Α΄ ἔκδοση: Ἀπρίλιος 2016

ISBN: 978-960-9550-76-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Είσαγωγή	9
Α. Ὁ Σταυρός στή ζωή μας	
Ἡ βίωση τῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό γιά τόν νεοκληθέντα στήν πίστη	29
Σταυρός καί ἐλευθερία στή ζωή τοῦ χριστιανοῦ	37
Σκάνδαλο καί μωρία· σφραγίδες αὐθεντικότητας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς	49
Λογική καί ἐξωλογική διάσταση στήν πνευματική ζωή ...	71
Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι... μετά 2000 χρόνια;	81
Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στή σύγχρονη πολυπραγμοσύνη μας	87
Ὁ ἐναγκαλισμός τοῦ ψεύδους	119
Χρήστες ἢ ὁμόζυγοι Χριστοῦ; Αὐτοκριτική τῶν χριστιανῶν τοῦ 21ου αἰώνα	133
Ἡ κένωση τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ χριστιανοῦ	161
Β. Σταυρότυπος βακτηρία	
Ἡ πνευματική πατρότητα καί ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου στή λειτουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας	189

Σταυρός καί Ἱεραποστολή	207
Μερικά χαρακτηριστικά τῆς ὑπόστασης τοῦ Ἀποστόλου	213
Προϋποθέσεις ἱεραποστολικῆς διακονίας	223
Συνέπειες τῆς ἱεραποστολικῆς δράσης στήν ἴδια τήν Ἐκκλησία πού ἀσκεῖ τήν ἱεραποστολή ...	227
«Χριστῷ συνεσταύρωμα· ζῶ δέ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός»: Ἡ ἐφαρμογή τοῦ ἀποστολικοῦ χωρίου στή ζωή τοῦ ἱερέως	241
Γ. Σταυροῦ καί θανάτου ἐπαγγελία Ἐλευθερία: Πειρασμός ἢ ὄρος ἐπιτυχίας στή ζωή τῆς ὑπακοῆς;	261
Σκέψεις γιά τόν ἐλλαδικό μοναχισμό	271

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά από μία πρώτη άναγνωστική προσέγγιση τής βαθυστόχαστης συγγραφής του σεβαστού πνευματικού πατέρα, Πανοσιολογιώτατου Ἀρχιμανδρίτη Ἀντωνίου Ρωμαίου, καθώς συνέτασσα τό εἰσαγωγικό αὐτό σημεῖωμα, εἶχα τήν αἴσθησι ὅτι ἐπιχειρῶ νά κτίσω μία πνευματική γέφυρα, ἡ ὁποία πιθανόν νά ὀδηγήσει τόν αὐριανό ἀναγνώστη σέ πληρέστερη κατανόηση τῆς ἱερῆς διδαχῆς πού ἀκολουθεῖ.

Γιά μία ἀκόμη φορά, ὅπως καί στό παρελθόν¹, προχώρησα μέ τή βεβαιότητα πώς οἱ δρόμοι τῆς ἀκαδημαϊκῆς Ψυχοπαιδαγωγικῆς καί τῆς Συμβουλευτικῆς, ὅταν φωτίζονται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, μποροῦν νά συναντιοῦνται σέ κάποιο σημεῖο μέ τίς λειτουργίες τῆς ποιμαντικῆς καί τῆς ἱεραποστολικῆς διακονίας. Τότε διαπιστώνουμε πώς καί οἱ μέν καί οἱ δέ χαράσσουν πνευματικές κατευθύνσεις ἀνθρωπολογικῆς ἀναζήτησης πού καταλήγουν στόν «κρυπτόν τῆς καρδιάς ἀνθρώπων»².

Ὁ παρών τόμος ἀποτελεῖ συναγωγή, «σύλλαβο» τρόπον τινά, κειμένων, διαφόρων μελετῶν, ἄρθρων δημοσιευμένων σέ περιοδικά, ὁμιλιῶν, εἰσηγήσεων πού ἔγιναν σέ συνέδρια καί ἱερές συνάξεις, ἀπό τό 1970 ἕως σήμερα.

¹ Γ. Κρουσταλάκη, Γιά μία Ὁρθόδοξη Χριστιανική Παιδαγωγική, «Ὁρθόδοξια-Ἑλληνισμός, πορεία στήν τρίτη χιλιετία», β' τόμος, ἐκδ. Ἰ. Μ. Κουτλουμουσίου, Καρυές, Ἅγιον Ὄρος, Ἄθω, 1996, σσ. 199-209.

² Α' Πέτρο, 3, 4.

Ἡ ὕλη τοῦ πονήματος αὐτοῦ ὀργανώθηκε σέ ἐνότητες, σύμφωνα μέ τή διέπουσα τά διάφορα κείμενα νοηματική ἀλληλουχία καί χωρίς νά τηρηθεῖ κάποια χρονολογική τάξη καί ἀκολουθία.

Μελετώντας προσεκτικά τό βιβλίό αὐτό, διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης πώς οἱ φιλοσοφικές ἀναζητήσεις τοῦ συγγραφέα του διέπονται ἀπό τή δυναμική ἐνός ἀποθησαυρισμένου πλούτου πνευματικῶν ἐμπειριῶν πού προέρχονται, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, ἀπό τή ζωή του ὡς ὑποτακτικοῦ μοναχοῦ καί ἀπό τή μακροχρόνια ποιμαντική λειτουργία του, ὡς ἱερέως, πνευματικοῦ πατέρα-ἐξομολόγου ἀλλά καί ἱεραποστόλου.

Οἱ φιλοσοφικές αὐτές ἀναζητήσεις τοῦ σεβαστοῦ γέροντα, μέσα σέ συνθήκες τραγικές καί ὀδυνηρές τῆς ἐθνικῆς, τῆς πολιτικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς τῆς πατρίδας μας, κυρίως κατά τήν περίοδο τῆς Κατοχῆς καί τοῦ Ἐμφυλίου, ἔγιναν ὀξύτερες, ὅπως ὁ ἴδιος παρατηρεῖ, ἐντυπώθηκαν ὡς βιωματική γνώση καί ἐκφράστηκαν ὡς προσωπικός προβληματισμός. Ἔτσι, ὁ συμβουλευτικός του λόγος ἔγινε βαθύτερα παιδαγωγικός καί πῶς ρεαλιστικός. Γι' αὐτό καί σέ πολλά σημεία τοῦ βιβλίου συναντᾶμε μιά αὐστηρή αὐτοκριτική καί πολλές φορές ἕναν ἐσώτερο γόνιμο διάλογο πού κάνει κι ἐμᾶς νά στεκόμαστε μέ ἐπιφύλαξη ἀπέναντι σέ ὀρισμένες ἐκκλησιαστικές καταστάσεις.

Ὁ χαρακτήρας τῆς ὁμιλίας του, σέ πνευματικές ἐκδηλώσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν, τώρα πού βρίσκεται στή «*δύση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπόστασῆς του καί τῆς βιολογικῆς του ὑπαρξῆς*», ὅπως ὁ ἴδιος μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση ἀναφέρει, εἶναι «*καθαρά ἐξομολογητι-*

κός» και στην πραγματικότητα «ἀπολογιστικός».

Όσο ἐμβαθύνει κανείς ἐρευνητικά στο κείμενο, ἔχει τή δυνατότητα νά ἀνακαλύπτει λεπτολόγους ἐρμηνευτικές προσεγγίσεις, καρπούς τῆς φιλολογικῆς καί θεολογικῆς ἐμβρίθειας ἀλλά καί τῆς αἰσθητικῆς λεπτότητας τοῦ συγγραφέα, ὅπως ἐπίσης καί τῆς ψυχοπαιδαγωγικῆς του διορατικότητας.

Τό λεπτό πνευματικό αἶσθημα πού γεννᾷ ἡ ἀνάγνωση τῶν κειμένων αὐτῶν ἀνακαλεῖ συνειρμικά στή συνείδησή μας ἀνάλογης ποιότητας φιλολογικό καί θεολογικό κλίμα καί ὕφος σχολιασμοῦ καί ἐρμηνείας πού συναντᾶμε, ὅταν μελετᾶμε τά «ἀσκητικά» κείμενα τοῦ Ἀββᾶ Δωροθέου ἢ τά «διακριτικά» κείμενα τοῦ Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου ἀπό τίς ἐκδόσεις «Ἐτοιμασία», τῆς Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Καρέα, τῆς ἐπιμέλειας τῶν ὁποίων προΐστατο ὁ σεβάσμιος γέροντας π. Ἀντώνιος³.

Δέν εἶναι ὅμως μόνο τό προσωπικό ὕφος τοῦ συγγραφέα καί ὁ ιδιαίτερος ἐξατομικευμένος τρόπος τῆς ἔκφρασής του –συχνά ποιητικός ἢ ἀποφθεγματικός– πού παιδαγωγεῖ εὐχάριστα τόν ἀναγνώστη, ἀλλά καί μία ἄλλη διάσταση τοῦ λόγου του· ἡ βιβλιογραφικά τεκμηριωμένη ἐκφορά τῆς διδαχῆς του. Ὁ παιδευτικός του λόγος εἶναι στερρῶς θεμελιωμένος στήν ἀγιογραφική διδασκαλία καί ιδιαίτερα στήν ἱερή παιδαγωγία

³ Βλ. Ἀββᾶ Δωροθέου, *Ἔργα ἀσκητικά*, ἐκδ. «Ἐτοιμασία», Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Καρέας, 2011, Η' ἔκδοση, Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου, *Κείμενα διακριτικά καί ἡσυχαστικά* (ἐρωταποκρίσεις), ἐκδ. «Ἐτοιμασία», Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, τόμ. Α', Β', 1996 καί τόμ. Γ', 1997.

τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἡ φιλοσοφία τῆς παιδαγωγικῆς του ἀρδεύεται πνευματικά ἀπό τὰ νάματα τῆς φιλοκαλικῆς παράδοσης. Ἰδιαίτερα βαθιές εἶναι οἱ ἐπιδράσεις ἀπό τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτη. Ἀλλά καί ἄλλα φωτεινά ὀνόματα ἀπό τήν ἁγιοπατερική γραμματεία φωτίζουν μέ τήν ποιμαντική δεξιότητα καί τήν παιδαγωγική τους σοφία ἐπεξηγηματικά τήν ἱερή διδασκαλία τοῦ κειμένου. Μεταξύ ἄλλων ἱερῶν διδασκάλων, ἀναφέρουμε τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Σιναίτη, συγγραφέα τῆς «Κλίμακος», τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπολογία καί ἡ θεολογία διαποτίζουν τό φιλοσοφικό ὑπόστρωμα τοῦ βιβλίου.

Θά πρέπει ἐπίσης νά ἐπισημάνουμε ὅτι στό κείμενο πού μελετᾶμε ἐμφανεῖς εἶναι οἱ ἐπιδράσεις τοῦ «σύγχρονου μεγάλου θεολόγου, ἁγίου γέροντος Σωφρονίου (Σαχάρωφ)», ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τόν χαρακτηρίζει. Στήν παρούσα συγγραφή ἀναφέρεται μέ ἰδιαίτερο σεβασμό στή διδασκαλία του. Συχνά ὁ π. Ἀντώνιος, σέ κατ' ἰδίαν πνευματικῆς φύσεως συζητήσεις, ἀναφερόμενος στόν σοφὸ γέροντα Σωφρόνιο, μᾶς ἔλεγε πῶς τὰ ἔργα του εἶναι σημαντικά συγγράμματα ποιμαντικῆς, τὰ ὁποῖα διδάσκουν θεολογία νήφews καί προσευχῆς καί γιά τόν λόγο αὐτό, χωρίς καμία ἐπιφύλαξη, μποροῦμε νά τὰ προβάλλουμε καί νά τὰ ἀξιολογοῦμε γιά παιδαγωγικούς σκοπούς παράλληλα πρὸς τή «Φιλοκαλία» τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν. Ἐχω τή γνώμη πῶς ὁ ὁσιος γέρον Σωφρόνιος συνέβαλε σημαντικά στή διαμόρφωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ καί κυρίως τοῦ ποιμαντικοῦ ἥθους τοῦ σεβαστοῦ μας γέροντα.

Ἡ παροῦσα συγγραφή μέ γενικό τίτλο: «*Μαθητεία στό Σταυρό*» ἀπαρτίζεται ἀπό τρία μέρη.

1. Τό πρῶτο μέρος ἐπιγράφεται: «*Ὁ Σταυρός στή ζωή μας*». Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τόν νοηματικό ἄξονα τῆς θεματικῆς πού πραγματεύεται ὁ συγγραφέας στό ὅλο ἔργο. Ἐδῶ, μεταξύ ἄλλων, ἀναπτύσσει τά ἀκόλουθα θέματα: «*Σταυρός καί ἐλευθερία στή ζωή τοῦ χριστιανοῦ*», «*Σκάνδαλο καί μωρία· σφραγίδες αὐθεντικότητας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς*», «*Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στή σύγχρονη πολυπραγμοσύνη μας*», «*Χρηστες ἢ ὁμόζυγοι Χριστοῦ;*», «*Ἡ κένωση τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ*».

Ὅλη αὐτή ἡ περί Σταυροῦ καί προσωπικῆς «*Γεθσημανῆ*» ἱερή παιδαγωγία μᾶς ἀνοίγει τήν πύλη καί μᾶς ὁδηγεῖ στήν καρδιά τοῦ Μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας μας. Πρόκειται γιά μιᾶ δυναμική πνευματική πορεία πού παρωθεῖ τόν ἄνθρωπο στήν ὁδό τῆς θεώσεως καί στή μυστηριακή συμμετοχή του στόν θάνατο, στόν Σταυρό καί στήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Μέ ἄλλα λόγια, διανοίγει στόν ἄνθρωπο τόν ὀρίζοντα τῆς «*χριστοειδοῦς ζωῆς*».

Γιά νά ἀκολουθήσει ὁ ἄνθρωπος τήν ὁδό τῆς «*χριστοειδειας*», γιά νά γίνεῖ δηλαδή «*κατά χάριν Θεός*», ἔγινε ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἄνθρωπος. Ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός ἔγινε μιᾶ νέα ἀπαρχή στή λυτρωτική πορεία τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι, ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ καί ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή ἡ ἐν Χριστῷ ἀνακαίνισή του, συγκροτοῦν τό μέγα μυστήριο τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου

του Παλαμαᾶ, ἡ θέωση, δηλαδή ἡ μίμηση τοῦ Χριστοῦ, δέν θεμελιώνεται πάνω στήν ἠθική συμμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου στόν τρόπο τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του, ἀλλά στή μυστηριακή συμμετοχή στόν θάνατο, στή σταυρική θυσία καί στήν Ἀνάστασή Του. Ἀρχή τῆς μιμήσεως αὐτῆς ἀποτελεῖ τό βάπτισμα, πού εἶναι τύπος τῆς ταφῆς καί τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου. Μέ τή μυστηριακή αὐτή ἔνωση ὁ ἄνθρωπος γίνεται «χριστοειδής»⁴. Μέ τίς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ μετέχει προσωπικά στή θεία ζωή καί γίνεται Θεός «κατά χάριν». Ἔτσι, μέ τή συσταύρωσή του ὁ πιστός ἄνθρωπος μπορεῖ νά ὀδηγηθεῖ, ἀπό ἀτραπό μυστική, σέ ὑψηλά πνευματικά μέτρα αὐτομεμφίας καί χριστοκεντρικότητας. Ὁ κάθε βαπτισμένος ὁμως ὀρθόδοξος χριστιανός ὀφείλει νά ἀναβαθμίζει διαρκῶς μέ τή μετάνοια τήν κατάσταση τῆς χριστοειδεῖάς του.

Τήν περί θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμαᾶ ἐξέτασε σέ βάθος καί ἀνέπτυξε μέ τή γλώσσα τῆς ἐποχῆς μας, στήν περί προσώπου διδασκαλία του, ὁ ὄσιος γέροντας Σωφρόνιος⁵. Σύμφωνα μέ τή διδασκαλία αὐτή, ὁ διακεκριμένος πνευματικός καί θεολόγος γέροντας Σωφρόνιος παρατηρεῖ πῶς ἀνάμεσα στόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο ὑπάρχει μιᾶ «σύμμετρη ὑποστατική ἀντιστοιχία»,

⁴ Βλ. Γ. Μαντζαρίδου, *Παλαμικά*, Θεσσαλονίκη, ἐκδ. Π. Πουρναρά, 1983, β' ἔκδοση, σσ. 115, 191.

⁵ Βλ. Γ. Μαντζαρίδου, *Παλαμᾶς παρά Σωφρονίῳ*, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στήν Θεολογία τοῦ Γέροντα Σωφρονίου, Ἱ. Μητρ. Βεροίας, Ναούσης καί Καμπανίας, «*Ἀσκησις καί Θεώσις*», ἐόρτιος τόμος ἐπί τῆ συμπληρώσει 650 ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμαᾶ, Βέροια, 2013, ἐκδ. Ἀδ. Κυριακίδη, Α.Ε. σσ. 121-129.

στά πλαίσια τῆς ὁποίας ὀφείλει ὁ κάθε χριστιανός νά βρῆται σέ συνεχή ἀναφορά πρὸς τὸν Χριστό. Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ σεβαστός μας συγγραφέας π. Ἀντώνιος, μέ τή διδασκαλία του ὁ ἅγιος γέροντας Σωφρόνιος μᾶς παρουσιάζει τή δομή καί τή λειτουργία τῆς «χριστοειδειας». Περιγράφει δηλαδή τὸν τρόπο καί τὸν δρόμο, μέσω τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἀναδεικνύεται σέ ὑπόσταση ἢ πρόσωπο «καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ». Καί ὡς ὁδός γιὰ τὴν τελείωση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁμοίωσή του πρὸς τὸν Χριστό, προβάλλεται ἡ ταπείνωση τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἄλλη πλευρά τῆς ἀγάπης Του⁶.

Αὐτὴ ὅμως τὴ μοναδικῆς σημασίας ἀνθρωπολογικὴ διδασκαλία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποκαλύπτεται καί διατυπώνεται ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀδυνατεῖ νά κατανοήσῃ ὁ σύγχρονος ἀλλοτριωμένος ἄνθρωπος. Ὁμηρος τῆς σύγχρονης καταναλωτικῆς κοινωνίας καί λάτρης τοῦ τεχνολογικοῦ αὐτοματισμοῦ, εἶναι συνήθως ἄτομο αὐτονομημένο καί ἀποστασιοποιημένο ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Βιώνει τὸ τραγικὸ συναίσθημα μιᾶς ἀγχώδους ζωῆς, παραδομένος στὴ «μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου» καί στὴν «ἀπάτη τοῦ πλοῦτου» πού «συμπνίγουν τὸν λόγον»⁷. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος, τίς περισσότερες φορές, δέν εἶναι σέ θέση νά δώσει ἀπάντηση στὸ ὑπαρκτικῆς φύσεως προσωπικὸ ἐρώτημα: «Ποιὸς εἶναι γιὰ μένα ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Ἐχει κάποιο νόημα ἡ παρουσία Του μέσα στὴ ζωὴ μου;». Πολύ δέ περισσότερο ἀδυνατεῖ νά ἀνταποκριθεῖ στὴν ἐσώτερη τάση πού τὸν ὠθεῖ νά ἐνωθεῖ

⁶ Βλ. Γ. Μαντζαρίδου, ὁ.π., σσ. 123, 126.

⁷ Ματθ. 13, 22, πρβλ. καί Ρωμ. 12, 2.

όντολογικά μέ τόν Θεό, νά «χριστοποιηθεῖ»⁸. Αὐτή τήν ἐσωτερική παρόρμηση οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τήν ἀξιοποιοῦν ὡς σκοπό τῆς ζωῆς τους, τήν ὀριοθετοῦν ὅμως μέσα σ' ἕναν κόσμο φιλοσοφικῶν ἰδεῶν καί ἀνθρωπιστικῶν θέσεων καί τήν προσδιορίζουν ὡς προσωπικό ἀγῶνα μόνο γιά τήν ἠθική τους βελτίωση.

Σ' αὐτή τήν ἔντονη ὑπαρξιακή κρίση τοῦ λογοκρατούμενου ἀνθρώπου τοῦ σημερινοῦ κόσμου ἀντιπαρατίθεται ἡ ἀλήθεια πού διδάσκει ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δίνει ἀπάντηση στά βασιανιστικά του ἐρωτήματα. Τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι μόνον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός μπορεῖ νά γίνει ὁ σωτήρας του. Αὐτή τήν ἀλήθεια ἀναλύει ἐπισταμένως στό βιβλίο τοῦτο ὁ σεβαστός γέροντας.

Γι' αὐτό τόν λόγο κι ἐμεῖς προστρέχουμε στόν Κύριο, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ τήν πλήρη ἔνταξη τῆς ζωῆς μας στή δική Του ζωή. Ἐκεῖνος θέτει ὡς ὄρο ἀπαράβατο τό «ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» καί τό «ἀράτω τόν σταυρόν αὐτοῦ»⁹. Ἐμεῖς, ἀντίθετα, ζητᾶμε συνήθως τή Χάρη Του γιά νά μὴν ἀνεβοῦμε στόν σταυρό μας ἢ γιά νά κατεβοῦμε ἀπ' αὐτόν, ἐφόσον εἴμαστε ἀνεβασμένοι, ἀπωθώντας ἔτσι τόν προσωπικό μας σταυρό, ἐπειδὴ τόν θεωροῦμε «μωρία». Ὅποιος ἐπιλέξει τή φιλοσοφία τοῦ Σταυροῦ θά ἔχει πραγματοποιήσει τό σημαντικότερο βῆμα τῆς ἐλευθερίας στή ζωή του.

Αὐτή ἡ ἐπιλογή ζωῆς εἶναι ἡ στιγμή τῆς προσωπικῆς

⁸ Βλ. Π. Νέλλα, *Ζῶν θεούμενον*, Ἀθήνα, «Σύναξη», 1981, β' ἔκδοση, σ. 147 καί Γ. Πατρώνου, *Ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου*, Ἀθήνα, ἐκδ. Δόμος, 1995, β' ἔκδοση, σ. 16.

⁹ Ματθ. 16, 24.

μας «Γεθσημανῆ», εἶναι τό δράμα πού ἐκδιπλώνεται σέ κάθε κρίσιμη στιγμή τῆς ζωῆς μας καί μπορεί νά ὀδηγεῖ σέ καταστάσεις «χαροποιοῦ πένθους»: «καθό κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καί ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι»¹⁰.

Θά πρέπει λοιπόν νά κατανοήσουμε ὅτι χωρίς τόν Κύριο δέν μπορούμε νά κάνουμε τίποτα. «Πάντα ἰσχύομεν ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι ἡμᾶς Χριστῷ»¹¹. Ἐπομένως πρέπει νά ζοῦμε μέ αὐτοσυνειδησία σχεδόν μηδενιστική τοῦ ἐγώ μας καί νά ἐνεργοῦμε πάντοτε μέ κενωτική ταπείνωση, ὡς «δοῦλοι ἀχρεῖοι»¹² καί διάκονοι τοῦ «λεντίου», ὅπως παρατηρεῖ ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου.

Ὅλες οἱ παραπάνω προτροπές καί οἱ ἱερές ἐπαγγελίες φαντάζουν στή λογική τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς «ὑπαρξιακές ἀντινομίες», ὡς «ἐξωλογικές ἐπιδιώξεις», ὡς καταστάσεις «ἀφροσύνης» ἢ «τρέλας», ὡς ἓνα οὐτοπικό ὄραμα πού ἰσοδυναμεῖ μέ «μωρία», σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου: «ὁ λόγος γάρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μέν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δέ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ»¹³. «Ἡμεῖς δέ κηρύσσομεν Χριστόν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μέν σκάνδαλον, Ἑλλησι δέ μωρίαν»¹⁴.

¹⁰ Α΄ Πέτρο. 4, 13.

¹¹ Φιλ. 4, 13.

¹² Λουκ. 17, 10.

¹³ Α΄ Κορ. 1, 18.

¹⁴ Α΄ Κορ. 1, 23.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νά συλλειτουργεῖ αὐτόματα καί φυσικά τήν ὑπαρξή του μέ τόν Χριστό στήν καθημερινή του ζωή, μέσα στίς καθημερινές του σχέσεις καί ἐργασίες, ἀρκεῖ νά Τόν ἔχει ἐρωτευθεῖ, νά Τόν ἔχει κάνει, ἄν ὄχι τόν μοναδικό, τόν ὕψιστο ἔρωτά του. Ἐμεῖς, ἀντίθετα, τίς περισσότερες φορές, παρατηρεῖ ὁ γέροντας, μέ τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν μας, στήν οἰκογένεια καί στό σχολεῖο, ἀκόμα καί στήν Ἐκκλησία, μέ τή διδασκαλία καί κυρίως τό παράδειγμά μας, ἀποτρέπουμε τά παιδιά μας ἀπό τόν δρόμο τοῦ θείου ἔρωτα, ἐνῶ ἀντίθετα τά παιδαγωγοῦμε κατά τέτοιο τρόπο, πού νά φοβοῦνται τόν Θεό καί τή διδασκαλία Του.

Αὐτά τά παιδαγωγικά μας λάθη ἀρχίζουν ἀπό πολύ νωρίς, ἀπό τήν παιδική ἡλικία, καί κορυφώνονται στήν κρίσιμη φάση τῆς ἐφηβείας καί τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Συνήθως δέν βοηθοῦμε τά παιδιά καί τούς νέους νά προσεγγίσουν μέ ἐπίγνωση οὔτε τή θεολογία, οὔτε τήν πράξη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά στέκονται μόνο στήν ἐπιφάνεια καί σέ μία θρησκοληπτική τυπολατρία.

Ἡ ἀρνητική αὐτή παρουσία μας ὀφείλεται στή σταδιακή ὑπαρκτική ἀλλοίωση πού συντελεῖται στό «εἶναι» μας. Ἡ «χριστοεἰδειά» μας μεταποιεῖται σέ «θρησκοληπτικό ἰδεολόγημα», στείρο ἀπό κάθε καρπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στήν περίπτωση αὐτή, στήν ἐκκλησιαστική μας ὑπόσταση συντελεῖται μιά βαθιά ὑπαρκτική ἀλλοίωση, ἐκεῖνη «τῆς κενώσεως τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ»¹⁵. Παρατηρεῖται δηλαδή μιά ἐνσυνείδητη ἢ ἀσυνείδητη βαθμιαία ἀπόκλιση ἀπό τήν

¹⁵ Α' Κορ. 1, 17.

πραγματική χριστοειδή ζωή και στροφή προς τόν άνθρωποκεντρισμό.

Αυτή ή τραγική κατάσταση τής προσωπικής μας «Γεθσημανή», τότε πού δέν συσταυρούμεθα και δέν λειτουργοῦμε ὡς «ὁμόζυγοι» Χριστοῦ, ἀποτυπώνεται ἔντονα στό ἐπόμενο ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου. Ἡ παράγραφος αὐτή πού ἀκολουθεῖ πιστεύω πώς ἀποτελεῖ, τρόπον τινά, βασική συμπερασματική ἔκφραση τοῦ συγγραφέα στό ὅλο κείμενο: «Οἱ περισσότεροι ἀπό τοὺς χριστιανούς, ἂν καί εἴμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, βιώνουμε τήν πίστη μας θρησκευτικά. Δοξάζοντας τόν Θεό καί λατρεύοντάς Τον, ἐπιδιώκουμε νά καρπωνόμαστε προφύλαξη ἀπό τόν θάνατο, τήν ἀρρώστια, τή φτώχεια, τήν κοσμική ἀποτυχία καί ὅλα τά σχετικά δεινά πού ἀπειλοῦν τήν ἐπίγεια εὐδαιμονία μας. Εἴμαστε χρήστες τοῦ Χριστοῦ καί ὄχι ὁμόζυγοι Χριστοῦ. Κάθε φορά πού νομίζουμε ὅτι Ἐκεῖνος δέν φροντίζει γιά τή διατήρηση τῆς ἐπίγεια εὐτυχίας μας, Τόν ἀφήνουμε καί ἀναζητοῦμε ἐπικερδῆ ὑποκατάστατα πού θά μᾶς βοηθήσουν νά κτίσουμε τόν ἐπίγειο παράδεισό μας». «Προσκυνοῦμε τόν σταυρωμένο Κύριο καί Τοῦ ζητοῦμε νά μᾶς ἀπαλλάξει ἀπό τόν προσωπικό σταυρό μας, δηλαδή νά μὴν ἐπιτρέψει νά ἐπιτύχουμε τή χριστοποίησή μας».

«Ἀλλά ἂν δέν περάσουμε χριστοειδῶς τήν προσωπική δοκιμασία μας, στήν προσωπική μας Γεθσημανή, ἂν αὐτοπροαίρετα δέν ἐπιλέξουμε νά πληρώσουμε μέ τόν ὑπαρξιακό ἀφανισμό μας τήν ἐν Χριστῶ ὑπόστασή μας, δέν εἶναι δυνατό νά ἔχουμε σωτήρια ζωή καί σωτήριο θάνατο».

2. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, με τίτλο «Σταυροτύπος βακτηρία», ο συγγραφέας πραγματεύεται θέματα ποιμαντικού και ιεραποστολικού ενδιαφέροντος. Ὁ διαχρονικός προβληματισμός του πάνω σ' αὐτά τὰ ζητήματα ἐκπηγάζει ἀπό τή μακροχρόνια συνειδητή συμμετοχή του στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ λόγος του καί στό σημεῖο αὐτό τοῦ βιβλίου εἶναι ρεαλιστικός καί τό ὕφος του ἐξομολογητικό.

Τά κεντρικά θέματα πού ἐξετάζει, μεταξύ ἄλλων, ἀφοροῦν στά χαρακτηριστικά τῆς προσωπικότητας τοῦ ἱερέως καί τοῦ ἱεραποστόλου, στή διαμόρφωση τῆς ἱεραποστολικῆς κλίσης, στήν κατάλληλη πνευματική προετοιμασία καί παιδεία τῶν λειτουργῶν τῆς ποιμαντικῆς καί τῆς ἱεραποστολικῆς διακονίας.

Τό θέμα τῆς παιδείας τοῦ νέου ἀνθρώπου, πού προετοιμάζεται πρὸς ἱεροσύνη, εἶναι μεγάλης σημασίας. Θά πρέπει νά βοηθεῖται ὁ νέος μέ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια, ὥστε νά ἀγνίζεται καί νά ἀγιάζεται καί νά λειτουργεῖ τή ζωή του σέ διαρκή κλιμάκωση «ἐν Χριστῶ, κατὰ Χριστόν καί διά Χριστόν». Ἔτσι ἡ ὄλη του βιοτή θά εἶναι χριστομίμητη, θά εἶναι μία πορεία «χριστοειδείας» πρὸς τήν «ἀτέλεστη τελειότητα», μία παιδαγωγία ὑπομονῆς καί εὐχαριστίας, ἡ ὁποία θά κοσμεῖται μέ τόν προσωπικό του σταυρό.

Τό πνευματικό ἔργο πού προσφέρει ὁ «συσταυρούμενος» μέ τόν Χριστό ἱερέας καί ὁ ἱεραπόστολος εἶναι μεγάλο πνευματικό ἄθλημα πού μόνο «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ» εἶναι δυνατόν νά κατορθωθεῖ. Τοῦτο εἶναι δυνατόν νά ἐπιτύχει μόνον ἐκεῖνος πού ἔχει εἰσέλθει στήν προσωπική του «Πεντηκοστή» καί δέχθηκε ἔτσι

τή θεία ἀλλοίωση ἀπό τήν πύρινη γλώσσα πού ἔλαβε¹⁶. Δυστυχῶς ὅμως, ὁ κόσμος, οἱ οὐμανιστικά σκεπτόμενοι καί κρίνοντες τά τῆς Ἐκκλησίας θά ἐπιθυμοῦσαν ἕναν κληρικό νά ἐργάζεται ὡς κοινωνικός λειτουργός ἢ ἐργάτης, παρά ὡς πνευματικός πατέρας πού, σύμφωνα μέ τήν παύλειο διδασκαλία, δέν θά σταματοῦσε νά νουθετεῖ καθένα ἀπό τά πνευματικά του παιδιά «μετά δακρῶν»¹⁷.

Ὁ γέροντας, ἔμπειρος πνευματικός πατέρας καί ἐξομολόγος, πού διακονεῖ ἀπό τά πρῶτα χρόνια τῆς ἱεροσύνης του μέχρι σήμερα τό Μυστήριο τῆς Μετανοίας, στό δεύτερο αὐτό μέρος τοῦ βιβλίου του στρέφει μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τήν προσοχή του σέ ἕνα μεγάλη σημασίας θέμα· ἐξετάζει «τήν πνευματική πατρότητα καί τήν ἐλευθερία τοῦ προσώπου στή λειτουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας».

Ὅπως παρατηρεῖ «εἰσαγωγικά», «τό πολύχροτο θέμα τῆς ἐναρμόνισης τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καί τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς αὐθεντίας» τό ἀντιμετώπισε πολλές φορές «μέσα στή μοναχική ζωή καί ἐμπειρία τόσο τοῦ ὑποτακτικοῦ μοναχοῦ ὅσο καί τοῦ ἱερέως-ἐξομολόγου», «μέ μάτωμα καρδιάς» καί «πύρωμα τοῦ νοῦ». Ἐξομολογητικά παρατηρεῖ πώς «ἀργότερα... ἔβρισκε τήν ἐλευθερία διαρκῶς κακοποιημένη».

Στό θέμα αὐτό τήν κεντρική θέση κατέχει ὁ πνευματικός πατέρας, ὁ ὁποῖος «διακρίνεται ἀπό μία χαρισματική ἱκανότητα· καλεῖται νά πετυχαίνει νά

¹⁶ Πράξ. 2, 3.

¹⁷ Πράξ. 20, 31.

μορφώσει πρωτογενῶς καὶ σπερματικῶς μέ τή διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου τήν εἰς Χριστόν πίστη σέ κάποιον ἄλλον ἄνθρωπο. Εἶναι ἐπομένως “θέσει” καί ὄχι “φύσει” παιδαγωγός ἢ πατέρας».

Στήν ἱστορία τῆς χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς διακρίνεται ὡς πρότυπο αὐθεντικό πνευματικοῦ πατέρα ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Χαρακτηριστικός εἶναι ὁ λόγος του πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ’ ὡς τέκνα μου ἀγαπητά νουθετῶ»¹⁸.

Ἡ λειτουργία τοῦ πνευματικοῦ πατέρα προβάλλεται διαχρονικά στήν παράδοση τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παιδαγωγικῆς καί σκιαγραφεῖται μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα ἀπό τήν Ἡσυχαστική κίνηση (14ος αἰ.) καί τή Φιλοκαλική ἀναγέννηση (18ος, 19ος αἰ.)¹⁹. Σύμφωνα μέ τήν ἀγιοπατερική διδασκαλία, ὁ πνευματικός πατέρας εἶναι «ζῶσα παρουσία Χριστοῦ»²⁰, ὠθεῖται ἀπό τή χριστομίμητο καρδιά του καί καθοδηγεῖ προσωπικά κάθε ἄνθρωπο στήν ἀληθινή ἐν Χριστῷ ζωή²¹.

Ὁ πνευματικός πατέρας, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ γέρον-

¹⁸ Α΄ Κορ. 4, 14. Βλ. Γ. Κρουσταλάκη, *Ἡ παιδαγωγική τοῦ πνευματικοῦ πατέρα, κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο, ἀνάτυπο ἀπό τόν τόμο «Πρακτικά Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου» «Ὁ ἄνθρωπος κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο»*. Βέροια, 2002, σσ. 143-157.

¹⁹ Βλ. Ἀρχ. Α. Ράντοβιτς, *Ἡ Φιλοκαλική Ἀναγέννηση τοῦ XVIII καί XIX αἰ. καί οἱ πνευματικοὶ καρποὶ τῆς*, Ἀθήνα, 1984, ἐκδ. Ἰ. Γουλανδρῆ-Χόρν.

²⁰ Βλ. Β. Χριστοφορίδου, *Ἡ πνευματικὴ πατρότης κατά Συμεῶν τόν Νέον Θεολόγον*, δ. διατρ. Θεσσαλονίκη, ἐκδ. Πουρναρά, 1977, κυρίως σσ. 24-25.

²¹ Βλ. Γ. Κρουσταλάκη, *Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση, ἡ παιδαγωγικὴ τῆς διάστασης, «Πορευθέντες»*. Χαρ. τόμος πρὸς τιμὴν Ἀρχιεπ. Ἀλβανίας Ἀναστασίου, Ἀθήνα, «Ἀρμός», 1997, σσ. 227-303. Πρβλ. Ἀρχ. Ἡλία Μαστρογιαννόπουλου, «Ἡ πνευματικὴ καθοδήγησις κατά τοὺς Πατέρας», στό ἔργο του «*Τὸ πολίτευμα τῶν χριστιανῶν*», Θεσ/νίκη, 1975, Πουρναρά, σ. 86 κ.έ. καί Κ. Ware, *Ἡ ἐντός ἡμῶν βασιλεία*, μετ. Ἰ. Ροηλίδη, Ἀθήνα, 2000, Ἀκριτάς, σσ. 115-151.

τας, πρέπει νά διακονεῖ καί δέν ἔχει δικαίωμα νά ἐξουσιάζει. Δέν εἶναι νομοθέτης, ἀλλά μυσταγωγός. Πολλές φορές «χρησιμοποιοῦμε τούς “κανόνες” σάν κανόνια ἐναντίον τοῦ πλησίον πού τόν εἰσπράττουμε ὡς ἐχθρό, θεωρητικά τοῦ Χριστοῦ, πρακτικά δέ τῆς αὐτάρκειας-αὐταρέσκειάς μας». Ἔτσι, ὁ σταυροαναστάσιμος χαρακτήρας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἀπειλεῖται καί πληγώνεται κάθε φορά πού τό σκῆπτρο τῆς ἐξουσίας ἀντικαθιστᾷ τό λέντιο τῆς διακονίας: «τότε πού χαϊρόμαστε νά λειτουργοῦμε τήν ὑπαρξή μας ὡς συμβασιλεύοντες ἢ καί ἀντιβασιλεύοντες –στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ– παρά ὡς συμπάσχοντες “τῷ Χριστῷ” δοῦλοι».

Καθώς προχωροῦμε στήν ἀνάγνωση τοῦ κειμένου, τό ἐνδιαφέρον μας προσελκύει τό κεντρικό θέμα τῆς λειτουργίας τῆς μετάνοιας, ἡ ὁποία βασιζέται στήν ἀνάγκη συνεχοῦς ἀναμόρφωσης τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Ὁ γέροντας παρατηρεῖ πώς «ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ διαρκή ἀναμόρφωση τοῦ προσώπου, μέχρις ὀλοκληρωτικῆς χριστοείδειας», ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τόν χαρισματικό παιδευτικό καί “ἐρωτικό” στόχο τοῦ χριστιανοῦ. Σύμφωνα μ’ αὐτή τήν προοπτική, ἡ μετάνοια εἶναι μιά «ἐρωτική ἐπανορθωτική λειτουργία τοῦ χριστιανοῦ, μιά συνεχῆς ἀναβάθμισή του στήν ἐν Χριστῷ ζωή».

Ἐπομένως, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία αὐτή, διανοίγεται μπροστά μας ἓνας ἄλλος δρόμος ἀναστοχαστικῆς προσέγγισης τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας: «Τό κύριο χαρακτηριστικό τῆς Μετανοίας δέν εἶναι ἡ μεταμέλεια καί ὁ θρήνος γιά μιά ἡθική ἔκπτω-

ση ούτε ή κίνηση μιᾶς καθιερωμένης διαδικαστικῆς – ἔστω μυστηριακῆς– ρουτίνας για μιᾶ νομική ἀμνή-
στευση τῶν σφαλμάτων, ἀλλά ἕνας ἀδιάπτωτος
ἀναμορφωτικός ἀγώνας, ἕνας ἐρωτικός πόνος για τή
χαμένη ἢ για τήν ἀλειτούργητη ἀγαπητική σχέση μέ
τόν Χριστό, ἕνας ἐράσιμος πόθος για τήν ἐπανέντα-
ξη τοῦ προσώπου μας στή λειτουργία τῆς Ἀγάπης
τῆς τριαδολογικῆς ἀλληλοπεριχώρησης τῶν προσώ-
πων (Θεοῦ, ἀνθρώπων καί πιστοῦ)».

Ὅταν, πρό ἐτῶν, συζητούσαμε μέ τόν γέροντα για
τή σπουδαιότητα καί τήν ἱερότητα τοῦ Μυστηρίου τῆς
Μετανοίας καί ἱεραῶς Ἐξομολογήσεως, για τή σημασία
–ἀκόμα καί τήν ψυχολογική καί τήν παιδαγωγική– τῆς
ῶρας ἐκείνης, μοῦ πρότεινε νά μελετήσω ἕνα σχετικό
μέ τήν ἐξομολόγηση λόγο τοῦ ἀγίου Νικοδήμου τοῦ
Ἀγιορείτου ἀπό τό «Ἐξομολογητάριον» του. Ὁ Ἅγιος,
ἀπευθυνόμενος σέ πνευματικό πατέρα, τόν συμβου-
λεύει καί τόν καθοδηγεῖ νά συμπεριφέρεται μέ διακρι-
τική λεπτότητα πρός τό πνευματικό του παιδί τήν ἱερή
ἐκείνη ῶρα. Οἱ ὑποδείξεις τοῦ Ἁγίου ἔχουν ιδιαίτερη
σημασία καί ἀπό ἀπόψεως Συμβουλευτικῆς καί Ψυχο-
παιδαγωγικῆς. Παραθέτουμε σέ νεοελληνική ἀπόδοση
τό χωρίο: «Ἄφοῦ πῆς αὐτά, σιωπᾶς, Πνευματικέ, καί
ἀρχίζει ὁ ἐξομολογούμενος νά λήη τίς ἀμαρτίες του,
καί ἀκούοντας, ὅσο καί ἄν εἶναι μεγάλες καί πολλές,
πρόσεχε καλά νά μή θαυμάσης ἢ νά ἀναστενάξῃς ἢ
ἄλλο κάποιον νεῦμα ἢ σημεῖο νά δείξῃς ὅτι ἀηδιάζεις
ἢ βαριέσαι· διότι, ὅπως τό ἐλάφι, ὅταν κοιλοπονᾷ,
ἐνός φύλλου μόνου σάλουμα μπορεῖ νά τό ἐμποδίση
νά μή γεννήση, ὅπως λένε οἱ Φυσικοί· ἔτσι καί ὁ

άμαρτωλός, κοιλοπονώντας νά πῆ τήν άμαρτία του, από ένα μόνο νεῦμα μπορεί νά δυσκολευθῆ νά μή γεννήση, δηλαδή νά μήν έξολογηθῆ»²².

3. Τό τρίτο μέρος τοῦ βιβλίου φέρει τόν τίτλο: «Σταυροῦ καί θανάτου έπαγγελία».

Ὁ σεβαστός μας γέροντας από πολύ νωρίς στή ζωή του μυήθηκε στήν άτραπό τῆς άγγελικῆς πολιτείας καί μέχρι σήμερα, σέ βαθύ γῆρας, πορεύεται μέ νεανική ικμάδα τόν άνάντη δρόμο τῆς ύπακοῆς καί τῆς σιωπῆς. Ὅπως λοιπόν εἶναι φυσικό, καί στό σημεῖο αὐτό τοῦ βιβλίου του όμιλεῖ έκ περιουσίας. Ἐκφράζει όρισμένες σκέψεις γιά τόν έλλαδικό μοναχισμό καί ιδιαίτερα μιλάει γιά τήν άνθιση τοῦ γυναικείου μοναχισμοῦ στήν πατρίδα μας.

Σύμφωνα μέ τίς άπόψεις του, τό θεμέλιο τῆς μοναχικῆς ύπόστασης καί ἡ βακτηρία τῶν μοναχῶν εἶναι ἡ άγωγή καί ἡ παιδεία τῆς σταυροαναστάσιμης ζωῆς. Παρατηρεῖ λοιπόν πώς ένας νέος άνθρωπος, ένας μοναχός ἢ μία μοναχή δέν πρέπει νά γίνει μοναχός ἢ μοναχή μόνο κατά τόν έξω άνθρωπο, αλλά νά γίνει καί «Χριστό-μοναχός» ἢ «Χριστό-μοναχή». Γι' αὐτό θά πρέπει νά διανύει έπιτυχῶς τό στάδιο τῆς προσωπικῆς του Γεθσημανῆ καί νά κατακτήσει κλιμακωτά τίς κορυφές τῆς «χριστοείδειας».

Μία μοναστηριακή κοινότητα πού ἔχει ὡς μέλη τέτοιους μοναχούς ἢ μοναχές «εἶναι φυσικό νά διακονεῖ τῆ θεολογία, τήν άγάπη καί τήν έλευθερία, νά λει-

²² Αγίου Νικοδήμου Άγιορείτου, Ἐξομολογητάριον, άπόδοσις στήν Νεοελληνική υπό Βενεδίκτου Ἱερομονάχου Άγιορείτου, έκδ. Συνοδεία Σπυρίδωνος Ἱερομονάχου, Νέα Σκήτη Αγίου Ὁρους, 2013, σ. 84.

τουργει τήν ταπεινώση, τή διάκριση καί τήν ὑπομονή, νά κοσμεῖται ἀπό τή γονιμοποιό σιωπή, ἀπό τή χαρμολύπη καί τήν ἀδιάλειπτη προσευχή, νά πλαισιώνεται ἀπό τάξη καί ἀρμονία καί σεμνότητα, εἴτε εἶναι κοινόβιο, εἴτε ιδιόρρυθμο, εἴτε ἡσυχαστικό ἢ ἱεραποστολικό... Ὁ μοναχός, ὅπου καί ἄν βρίσκεται, πρέπει... νά λειτουργεῖ ταυτόχρονα καί τόν θάνατό του καί τή ζωή τοῦ Χριστοῦ, ἀθόρυβα καί διακριτικά καί τόσο πραγματικά, ὅσο ἡ ἀναπνοή του».

«...Ἐνα τέτοιο μοναστήρι εἶναι ὁπωςδήποτε κάστρο τῆς Ὁρθοδοξίας καί στίβος τῆς ὀρθοπραξίας».

Τό κείμενο πού κρατῶ ἀνά χειρας ἔχω τήν αἴσθησι πώς σέ πρώτη ἀνάγνωσι λειτουργήσε καί ὡς καθρέφτης, ὅπου ἀναγνώρισα μερικές φορές τό εἶδωλό μου. Τό ἔβλεπα ὅμως κάπως θαμπό καί συγκεχυμένο, ὡς «ἐν αἰνίγματι» (Α΄ Κορ. 13, 12).

Εὐχομαι, σέ ἐπόμενη μελέτη, ἡ θεία Χάρη «ἡ τά ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα» νά φωτίσει τόν νοῦ καί τήν καρδιά μας, ὥστε νά κατανοήσουμε πληρέστερα τά βαθύτερα νοήματα τοῦ βιβλίου.

Γεώργιος Σ. Κρουσταλάκης
ὁμότ. καθηγητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

A. Ὁ Σταυρός στή ζωή μας

Ἡ βίωση τῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό γιά τόν νεοκληθέντα στήν πίστη¹

Τά βιώματα τῆς σχέσης μας μέ τόν Θεό, μιά καί εἴμαστε μεταπτωτικοί ἄνθρωποι, κλιμακώνονται ἀνάλογα πρός τά βιώματα ἑνός παιδιοῦ πού μόλις γεννηθεῖ «χάνει» τούς γονεῖς του καί μεγαλώνει σέ ξένα χέρια. Μέ τή διαφορά ὅτι ὁ ἄνθρωπος θεληματικά «ὀρφάνεψε» ἀπό τόν Θεό, ἐνώ τό παιδί ἐγκαταλείφθηκε ἀπό τούς «γονεῖς» του.

¹ Δημοσιεύθηκε στό περιοδικό «Διάβαση».

Ἄς πάρουμε πρῶτα τὰ στοιχεῖα πού συγκροτοῦν τήν κλιμάκωση τῶν βιωμάτων τοῦ ἐγκαταλελειμμένου παιδιοῦ:

Σύμφωνα μέ ὅσες, τουλάχιστον ἐγώ γνωρίζω, ἐπισημονικές θέσεις: Ὅταν τό νεογνό δέν μπορεῖ νά ἔχει συνεχεῖς τίς ἐπιθυμητές σχέσεις μέ τή γυναίκα πού τό γεννά (τή μητέρα του), ὑφίσταται μέσα του ὑπαρξιακό (ὑπαρκτικό) κλονισμό, συγκροτεῖ ἀσυνείδητα αἰσθήματα ὑπαρκτικῆς ἀνασφάλειας, μέ ὅλες τίς συνέπειες, στίς ἐνδοψυχικές του διεργασίες καί στήν ἐξωτερική συμπεριφορά του.

Μέσα σ' αὐτό τό πλέγμα, πού ἀκούσια βρίσκεται παγιδευμένο, ἀλλά καί κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀναγκῶν καί ἀδυναμιῶν του, δέν ἔχει νά κάμει τίποτε ἄλλο παρά νά δέχεται ὅποιο «ὑποκατάστατο γονεϊκῆς στοργῆς καί μερίμνης» τοῦ παρασχεθεῖ.

Φυσικά προχωρεῖ στή βιολογική καί ψυχική του ἀνέλιξη μέ αὐτή τήν ἀναπλήρωση ἀλλά καί μέ αὐτή τήν ἐπιβάρυνση.

Σέ κάποιο στάδιο τῆς ἀνέλιξής του, ἔχει πλέον τήν ικανότητα νά διερωτηθεῖ, ἂν οἱ κηδεμόνες του εἶναιπραγματικοί γονεῖς του.

Μέσα του, θεριεύει ἡ ἀνάγκη καί ἡ ἀπαίτηση νά εἶναι γνήσιο παιδί γνήσεων γονέων, γιά νά χαρεῖ τίς σχέσεις, πού χαίρονται καί τά ἄλλα παιδιά, πού ἔχουν γεννηθεῖ καί ἀναπτυχθεῖ ὁμαλά.

Ἀρχίζει μιὰ ἔρευνα, ὥστε νά πληροφορηθεῖ τί ἀκριβῶς ἔχει συμβεῖ μέ τούς δικούς του γονεῖς: Γιατί δέν εἶναι κοντά του; Πότε ἔπαψαν νά εἶναι κοντά του; Ζοῦν ἢ ἔχουν πεθάνει; Ἄν ζοῦν, πῶς καί γιατί δέν